

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АКРОНІМІВ І МЕТОДИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Т. М. НІКОЛАЄВА, кандидат філологічних наук, доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв

E-mail: nickolayeva.t@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-4642-1578>

Анотація. *Акроніми в сучасній англійській мові – лексична група з великим потенціалом для створення нових одиниць за допомогою абрєвіації. Вони компактні за формою часто вживаються і несуть комплексне семантичне наповнення, що потребує окремих досліджень.*

Результати аналізу матеріалу сучасних англійських акронімів дають змогу стверджувати, що акроніми найбільше вживаються в газетно-публіцистичному стилі й основною метою їх вживання є прагнення мовця до економії мовних ресурсів та експресії. У результаті дослідження репрезентативної кількості акронімів, зафіксованих в текстах різних стилів сучасної англійської мови, було виявлено основні типи акронімів, їх словотворчі моделі й проблеми в тлумаченні значень при перекладі українською мовою.

Акроніми в сучасній англійській мові стали стійким лексичним трендом, що поширюється на різні галузі мовного існування і стимулюється необхідністю стислості й компактності розширених лексико-семантичних структур.

Ключові слова: *абрєвіація, акроніми, лексична система, словниковий склад.*

Постановка проблеми. З кожним роком тенденція до використання акронімів в англійській мові збільшується. В історії кожної мови існує процес поповнення лексики. Будь-які нововведення, інновації, зміни, що відбулися в тій чи іншій сфері суспільного життя, знаходять безпосереднє відображення в мові. Поява нових слів – це невід’ємна частина процесу розвитку мови. Мова тісно пов’язана з суспільством, тому появу групи нових слів можна зіставити з певним етапом суспільного розвитку: досягнення в галузі космонавтики, інформаційних технологій, міжкультурних комунікацій, науки і техніки, культури й освіти.

Виникнення нового слова пояснюється прагматичними потребами. Мовець в процесі комунікації вибирає з існуючого лексичного репертуару те слово, яке більш точно передає його думки й почуття. Якщо в лексиконі мовця такого слова немає, то він видозмінює вже наявне або створює нову лексичну одиницю [4; 3].

Зокрема, лінгвіст Дж. Алджео виокремлює такі способи утворення слів: створення нового слова (creating),

словоскладання (combining), скорочення (shortening), злиття (blending), зміна граматичного значення (shifting the grammatical uses) і запозичення з інших мов (borrowing) [8, с. 224].

Проаналізувавши існуючі класифікації скорочень, відзначимо, що науковці вважають необхідним в групі «скорочення» виділити кілька підгруп. У зв’язку з цим, розглянувши також класифікацію скорочень В. Борисова [1], відзначимо, що до способів скорочення слів з метою створення нових лексичних одиниць нині відносять абрєвіацію (abbreviation) – процес редукції в лексичній одиниці ряду елементів, що несуть мінімальне інформаційне навантаження, і зведення елементів, що залишилися, в нову лексичну одиницю [7; 9]. Поряд з цим дослідники розрізняють два типи абрєвіатур:

а) алфавітизми (alphabetisms) – ініціальні абрєвіатури, утворені шляхом скорочення словосполучення. Такі абрєвіатури вимовляються за алфавітною назвою початкових літер (OK [əu keɪ] від all korrekt) [8, с. 236];

б) акроніми (acronyms) – абрєвіатури, утворені з початкових букв або початкових елементів слів названого словосполучення і подібні за своєю формою (фонетичної структури) зі звичайним словом. У мовленні відтворюються за правилами вимови. [7; 15] (Was [wæk] від Women's Army Corps). Нині акроніми дуже популярні в сучасній англійській мові, що актуалізує тему нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дав змогу встановити, що сучасні дослідники звертають увагу на тлумачення лексично-семантичних особливостей, утворення акронімів в англійській мові та способів їх перекладу (О. Болонєва [1], О. Бондаренко [2], С. Влахов [3], Р. Гільченко [5], В. Дейнека [6], Л. Денисюк [7], Ю. Зацний [8], В. Карабан [9], С. Кісіль [10], З. Корнева [11], М. Кочерган [12], Т. Максимова [13], Д. Шеремет [14], А. Насиорова [15] та ін.). Водночас здійснений теоретичний аналіз наукової літератури засвідчив відсутність цілеспрямованих досліджень у напрямі аналізу основних лексико-семантичних особливостей акронімів і методів їх перекладу в сучасній англійській мові.

Тому **метою статті** є аналіз основних лексико-семантичних особливостей акронімів і методів їх перекладу в сучасній англійській мові.

Методи дослідження. Основними методами дослідження є порівняльний та структурний методи, трансформаційний і компонентний аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні десятиліття все більшої популярності набуває акронімія як один із продуктивних морфологічних способів створення слів. Тенденція до збільшення числа нових скорочень-акронімів пояснюється тим, що на відміну від абрєвіатур-алфавітизмів, їх легко запам'ятати. Подібність форми і звучання із загальнолітературним словом робить їх більш зручними.

Акроніми – одна з найбільш характерних особливостей сучасної англійської преси. Згідно з

В. Костомаровим, акронім об'єднує в собі два основних принципи газетно-публіцистичного стилю: прагнення до стандарту і експресії [5, с. 57]. Прагнення до стандарту проявляється в частотному вживанні скорочень в сучасній пресі з метою короткого викладу інформації, економії мовних засобів при збереженні інформативності. Експресія акронімів полягає в тому, що вони мають емоційну й оцінну функцію.

Акроніми (acronyms) – скорочення, які, на відміну від абрєвіатур (читаються, вимовляються і сприймаються за назвами букв), читаються й сприймаються як звичайні лексичні одиниці. Акроніми утворюються з різних поєднань букв (з перших букв, з перших декількох літер, з останньої тощо.). До них відносяться і терміни-скорочення *radar*, *laser*, *maser*. Відзначимо, що відповідниками цих одиниць в українській мові є саме ці акроніми, а не багатослівні терміни: *radar* (*Radio Detection and Ranging* – радіовиявлення і визначення відстані), *laser* (*Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation* – оптичний квантовий генератор), *maser* (*Microvave Amplification by Stimulated Emission of Radiation* – мікрохвильове посилення за допомогою індукованого випромінювання). Ці скорочення (акроніми) перенесено в українську мову як нові терміни методом транслітерації. Такі одиниці легко входять в термінологію й швидко асимілюються в мові.

За кількістю компонентів, що входять до складу скорочення, в англійській мові зустрічаються трьох-, чотирьох-, п'яти й шестикомпонентні акроніми.

За графічним оформленням виокремлюють такі варіанти зображення акронімів: великими або малими літерами; з початковими великими літерами, з крапками між буквами і без крапок. У сучасній англійській мові частіше зустрічається варіант написання прописними буквами без крапок. На другому місці за чисельністю перебувають акроніми, що починаються з великої літери.

У деяких випадках відмінності в

орфографії можуть використовуватися з метою розмежування значень скорочених лексичних одиниць. Наприклад, *D. C. (District of Columbia) i DC (direct current)* [1]. Для аналізу семантичної структури акронімів розглянемо деякі приклади: «*Bucking the trend of falling participation in sport as a whole and the woeful failure of the London Olympic legacy, cycling has seen the inexorable rise of the Mamil*» [13]. *Mamil* (middle – aged man in Lycra) – чоловік середніх років, що носить одяг з лайкри. Так називають немолодих чоловіків, які захоплюються видами спорту, що вимагає носіння спеціалізованого спортивного одягу облягаючого крою з лайкри. У прикладі йдеться про велосипедистів, до яких і був вперше застосований цей акронім.

Серед акронімів виділяють омоакроніми, тобто акроніми, що повністю збігаються буквеними і звуковим складом з загальноживаними словами. При створенні акронімів-омонімів моделлю виступає загальнолітературне слово [3, с. 99].

Розглянемо приклади: *WORMS (writing and reading Math and Science)* – писати і читати щось з математики та природничих наук. Саме слово «worms» – це множина від слова «worm» – черв'як. Комічний ефект акроніма *WORMS* досягається привнесенням додаткової конотації, що характеризує людину, занурену в книги і навчання, «книжкового хробака».

Розглянемо ще один приклад омоакроніма: *CAT* [10] (*Computer Assisted Translation* або *Computer Aided Translation*) – автоматизований переклад (АП). Скорочення *CAT* часто зустрічається як компонент словосполучення *CAT – tools* (програми допомоги перекладачам).

Акроніми-омоніми можуть створюватися за моделлю власних імен, тобто це скорочення, що повністю збігаються з графічною і фонетичною структурою з чоловічим або жіночим ім'ям. «*Henry is a term for someone who earns enough but whose outgoings mean they see little of it at*

the moment» [9]. *Henry* (High Earner, Not Rich Yet) – людина з високим доходом, але ще не багатій.

У сучасній англійській мові часто зустрічаються акроніми, що складаються із великих букв назв країн або держав. З початку XXI століття як загальний термін для позначення чотирьох країн з найбільш розвинутою економікою застосовується скорочення *BRIC* (Brazil, Russia, India and China) – БРІК (Бразилія, Росія, Індія і Китай). Останнім часом, у зв'язку з ослабленням позицій *BRIC*, припущення щодо лідерства інших країн позначаються новим акронімом *MIST* (Mexico, Indonesia, South Korea and Turkey) – МІСТ (Мексика, Індонезія, Північна Корея і Туреччина) [14].

Країни, які відчувають великі фінансові труднощі, були об'єднані в одну групу за допомогою акроніма *PIGS* (Portugal, Ireland, Grease and Spain) – *PIGS* (свині) (Португалія, Ірландія, Греція та Іспанія). У новинному дискурсі з економіки та фінансів йдуть дебати щодо розширення даного акроніма до *PiiGS* (Portugal, Ireland, Italy, Grease and Spain), тобто включення Італії в число небагатих стан. Нещодавно на фінансовому ринку з'явився новий термін для опису країн з великими бюджетними дефіцитами: *Stupid (Spain, Turkey, United Kingdom, Portugal, Italy and Dubai)*. *Stupid* (дослівно – дурний) (Іспанія, Туреччина, Великобританія, Португалія, Італія і Дубай) [15]. Оскільки моделями двох останніх неологізмів-акронімів (*PIGS* і *Stupid*) є загальноживані слова з негативним відтінком значення, їх не бажано вживати в газетно-публіцистичному стилі. В цьому випадку пріоритетним є перерахування назв всіх країн, що входять до складу скорочення.

Основним недоліком акронімів можна вважати явище омонімії серед них (коли одне скорочення має два і більше значення). Це створює проблеми при їх перекладі й ускладнює їх розуміння. В такому випадку правильну розшифровку може підказати контекст. Саме в межах контексту відбувається перехід у

вживанні й сприйнятті слова з рівня значення на рівень сенсу. Усвідомлення цього сенсу класифікується як розуміння висловлювання [4, с. 52]. Наприклад, акронім *MAP* має більше 20 значень. Одні виникли давно і відомі практично всім носіям мови, інші з'явилися недавно. Загальноновживаним є медичний термін «*mean arterial pressure*» – середній артеріальний тиск, скорочено *MAP*. Нове словосполучення, зашифроване під цими літерами, з'явилося у сфері інформаційних технологій: *MAP* (Multiple Animator Project) або *MEP* (Multi Editor Project) – МультиАнімаційний проект (МАП).

Висновки. Отже, однією з найбільш характерних особливостей сучасної англійської мови є здатність до утворення нових слів за допомогою аббревіації. Стрімкий розвиток аббревіації, помітне поповнення словникового складу сучасної англійської мови за рахунок появи численних скорочень викликають природний інтерес лінгвістів до процесів їх утворення і функціонування.

Сьогодні процес створення та трансформації складної лексики має певну специфіку. Ця одиниця утворюється внаслідок словоскладання, і весь процес можна поділити на три стадії. Перша стадія

полягає в складенні двох слів і трансформуванні їх спільного значення в нове, незалежне від значень складових. У другій стадії складові лексичної одиниці поєднуються відповідно до морфосинтаксичних вимог. Третя стадія полягає у кінцевому формуванні нової лексичної одиниці, яка придатна для подальших процесів скорочення чи розширення. Завдяки такій класифікації можна чітко розрізняти акроніми, аббревіатури, скорочення і, не такий поширений різновид перетворення, телескопію.

Так, як процес скорочення слів є досить продуктивним способом збагачення словникового складу англійської мови, то необхідно їх постійно й ретельно вивчати. Це дозволить бути в курсі змін, що відбуваються в мові, і долати труднощі, що виникають при їх перекладі на українську мову.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у висвітленні особливостей стилістичного застосування акронімів, вирішення проблеми омонімізації пар акронімів з різним семантичним наповненням, а також проведення дослідження щодо пунктуаційних особливостей при вживанні акронімів в тексті.

Список використаних джерел

1. Балонєва О. Особливості перекладу англійської науково-технічної літератури. Житомир : Житомирський державний університет, 2004. 25 с.
2. Бондаренко О. Особливості перекладу аббревіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2014. № 1. С. 76–83.
3. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва : Р. Валент, 2006. 360 с.
4. Волошин Е. Аббревиатуры в лексической системе английского языка : дисс. ... канд. филол. наук; 1-й Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. им. Мориса Тореза. Москва, 1967. 279 с.
5. Гільченко Р. Англо-український

навчальний словник авіаційних термінів. Київ, 2005. 220 с.

6. Дейнека В. Типи аббревіатур та їх функціонування в терміносистемі митної справи. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2011. № 5. Ч. 2. С. 137–141.

7. Денисюк Л. Аббревіація сучасної англійської мови. *Нова педагогічна думка*. 2015. № 1. С. 63–65.

8. Зацний Ю., Янков А. Інновації в словниковому складі англійської мови початку XXI ст. : англо-український словник. Вінниця : Нова книга, 2008. 360 с.

9. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми.

Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

10. Кісіль С. Функції аббревіцій в сучасній англійській мові. Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи : матеріали I Всеукраїнської науково-методичної конференції (м. Шостка, 21 квітня 2016 р.). Суми : СумДУ, 2016. С. 76–77.

11. Корнєва З., Глінка Н. Новітні аббревіатури та скорочення в англійських економічних текстах та їх переклад українською мовою. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2008. № 4. С. 308–312.

12. Кочерган М. Вступ до мовознавства: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 368 с.

13. Максимова Т. Англо-русский словарь сокращений. Экономическая терминология. Москва : АСТ; Восток – Запад, 2007. 189 с.

14. Шеремет Д. Методи відтворення англійських аббревіатур українською мовою. *Нова філологія*. 2011. № 44. С. 226–229.

15. Насырова А. Функции иноязычных аббревиатур в современной газетной речи. URL: <http://www.vestnikmgou.ru/Articles/Doc/8131> (дата обращения: 16.02.2020).

16. Numeronym. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Numeronym> Last accessed: (17.03.2018).

17. Leet. URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Leet> (Last accessed: 16.02.2020).

References

1. Baloneva, O. (2004). Osoblyvosti perekladu anhliiskoi naukovo-tekhnichnoi literatury [Specifics of Translation of English Scientific and Technical Literature]., Zhytomyr : Zhytomyr State University, 25.

2. Bondarenko, O. (2014). Osoblyvosti perekladu abreviatur, akronimiv i skorochen [Specifics of Translation of Abbreviations, Acronyms and Abbreviations]. Theoretical and Applied Problems of Modern Philology, No. 1, 76–83.

3. Vlakhov, S., Florin, S. (2006). Neperevodymoe v perevode [Untranslatable

in Translation]. Moscow : R. Valent, 360.

4. Voloshin, E. (1967). Abbreviatury v leksicheskoy sisteme anglijskogo jazyka [Abbreviations in the Lexical System of the English Language] : Thesis for PhD in Philology; 1st Moscow State Pedagogical Maurice Torez Institute of Foreign Languages. Moscow, 279.

5. Hilchenko, R. (2005). Anhlo-ukrainskyi navchalnyi slovnyk aviatsiinykh terminiv [English-Ukrainian Educational Dictionary of Aviation]. Kyiv : Terms, 220.

6. Deineka, V. (2011). Typy abreviatur ta yikh funktsionuvannia v terminosystemi mytnoi spravy [Types of Abbreviations and their Functioning in the Customs Terminology System]. Scientific Bulletin of Lesia Ukrainka Volyn National University, No. 5 (2), 137–141.

7. Denysiuk, L. (2015). Abreviatsiia suchasnoi anhliiskoi movy [Abbreviation of Modern English]. Nova Pedagogichna Dumka, No. 1, 63–65.

8. Zatsnyi, Y., Yankov, A. (2008). Innovatsii v slovnykovomu skladi anhliiskoi movy pochatku KhKhI st. : anhlo-ukrainskyi slovnyk [Innovations in the English Vocabulary at the Beginning of the 21st Century: English-Ukrainian Dictionary]. Vinnytsia : Nova Knyha. 360.

9. Karaban, V. (2004). Pereklad anhliiskoi naukovo i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy [Translation of English Scientific and Technical Literature. Grammar Difficulties, Lexical, Terminological and Genre-Stylistic Problems]. Vinnytsia: Nova Knyha, 576.

10. Kysil, S. (2016). Funktsii abreviatsii v suchasni anhliiskii movi. Osvita, nauka ta vyrobnytstvo: rozvytok i perspektyvy: materialy I Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi konferentsii [Functions of Abbreviations in Modern English. Education, Science and Production: Development and Prospects: Proceedings of the First All-Ukrainian Research and Methodological Conference] (Shostka, April 21, 2016). Sumy : SumSU, 76–77.

11. Korneva, Z., Glinka, N. (2008). Novitni

abreviatury ta skorochennia v anhliiskykh ekonomichnykh tekstakh ta yikh pereklad ukrainskoiu movoiu [Recent Abbreviations and Acronyms in English Economic Texts and Their Translation into Ukrainian]. Scientific Bulletin of Lesia Ukrainka Volyn National University, No. 4, 308–312.

12. Kocherhan, M. (2004). Vstup do movoznavstva: pidruchnyk dlia studentiv filohichnykh spetsialnostei vyshchych navchalnykh zakladiv [Introduction to Linguistics: Textbook for Philological Students of Higher Educational Institutions]. Kyiv : Academia Publishing Center, 368.

13. Maximova, T. (2007). Anglo-russkij slovar' sokrashhenij. Jekonomicheskaja terminologija [English-Russian Dictionary of Acronyms. Economic Terminology]. Moscow: AST; Vostok-Zapad, 189.

14. Sheremet, D. (2011). Metody vidtvorennia anhliiskykh abreviatur ukrainskoiu movoiu [Methods of Rendering English Abbreviations in Ukrainian]. Nova Philologia, No. 44, 226–229.

15. Nasyrova, A. (2020). Funkcii inozazychnykh abreviatur v sovremennoj gazetnoj rechi [Functions of Foreign-Language Abbreviations in Modern Newspaper Speech]. URL: <http://www.vestnikmgou.ru/Articles/Doc/8131> (retrieved: 02/16/2020).

16. Numeronym. (2020). URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Numeronym> (Last accessed: 17.03.2018).

17. Leet. (2020). URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Leet> (Last accessed: 16.02.2020).

LEXICAL-SEMANTIC PECULIARITIES OF ACRONYMS AND METHODS OF THEIR TRANSLATION IN MODERN ENGLISH LANGUAGE

T. N. Nikolaieva

Abstract. Introduction. *Acronyms in the modern English language manifest the lexical group with great potential to create new structures with the help of abbreviation, which are compact by their form and contain complex semantic meaning. Research, analysis and classification of acronyms types is an actual problem of modern English lexicology with the aim to further trace linguistic peculiarities and reveal main methods of formation and translation of such structures in Ukrainian.*

Purpose. *The aim of the article is to analyse lexical peculiarities of acronyms in the modern English language, their classification, ways of formation and methods of translation into the Ukrainian language.*

Methods. *The main methods of research are comparative and structural methods, transformational and componential analysis.*

Results. *Results of the analysis of modern English acronyms give the opportunity to affirm that acronyms are mainly used in publicistic style and the main aim of their usage is the desire to reach a standard, compression and expressivity. It has been established that the main method of acronyms translation into Ukrainian is transliteration.*

Originality. *As the result of research of the representational number of acronyms in the texts of different styles of modern English language the main types of acronyms, their word-building models and problems in treating their meaning and translation into the Ukrainian language were revealed.*

Conclusion. *The main conclusions, which were made in the result of research state that acronyms in the modern English language have become a stable trend, which is spreading into different spheres of language existence and are stimulated with the necessity to reach compression and compactness of structures being realized in the form of acronyms. The perspective moment in the aspect of lexical structure acronym research is to study punctuational peculiarities of such structures and solve the problem of acronyms-homonyms.*

Keywords: *abbreviation, acronyms, English language, lexical system.*